

บทละคร ร้อง

เรื่อง ขบถบุญ กว้าง

ตามพระราชพงษาวดารไทย

แผ่นดิน พระ ชาติาธิเบศร์

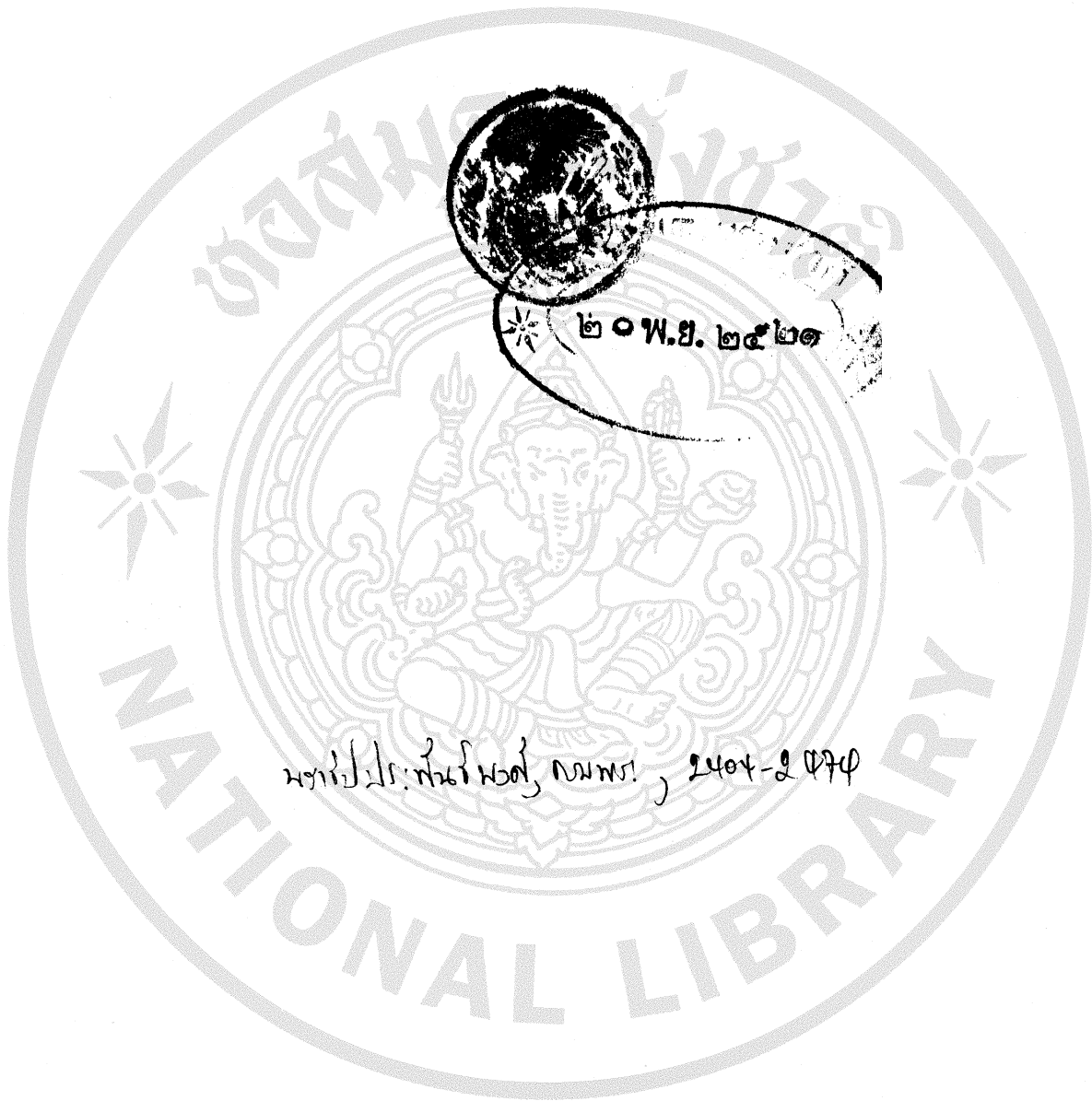
ปีออกจุลศักราช ๑๐๕๔

(ประเพณี อักษร รจนา)

สำหรับ ละคร หาดวง นฤมิตร

ว.ศ. ๑๒๕

โรงพิมพ์ ศุภการ จำรูญ

๒๐ พ.ย. ๒๕๖๑

มหาปณ: ฟ้าใส มอช, นมท., ๒๕๐๔-๒๕๖๑

เลขห้อง

895.9112

เลขหมู่

76.2342ข

เลขทะเบียน บ. ๑๑๙๘๕๑

น. ๒๐๙

บทละคร ร้อง
เรื่อง ขบถ บุญกว้าง

ตาม พระราชพงษาวดารไทย แผ่นดิน พระ ราดา
ธิเบศร์ มี วอจจุต ศักราช ๓๐๕๔
(ประเสริฐรัฐ อักษร วรรณา สำหรับ ละคร หดง
นฤมิตร ร.ศก ๑๒๙)

ชุดที่ ๑

(วิชา ธง) ฉาก คำตา หน้าเมืองโคราช ตัว
ละคร มี ข้าย ขบถ ดาวบุญ กว้าง แด พรอค พวก ทั้ง
ไทยชเลย

ด้อย ดาว วันดิน ตรี ๑ (ถูก คู้) ข้ายเนร
คุณ, บุญ กว้าง, ขอด ข้าง หลอก ยังไม่ ออก, ทาง พัน,

๒ วิชา ชดง

มันไม่เข้า วิชา ชดง หน, มนต์ จัง จัง, ชดงไม่เบา ยก
จาก เขา, มถาว หด่ม, นิคม พนศ มาตั้ง อยู่, ริม ประตู,
คุโรราช ทำมั่ง อาจ, ขึ้น ศาตา, ไคร กล้า ชด เป็น
ผู้มี, บุญญา, วิชา ชด ม่าน ลัด, อ้อม เต่า, เข้า พิธี
กรรโฆก ปล้น, จับ คน, ชน ดิน ทพย คน กัด นัน,
ถือ อำนาจ, ตั้ง ราชดีห์ ประกาศอิท, ธิฤทธา, ว่า จะ ค่
เอา กรุง ศรี, อยุทธยา, ชดา แร่ง ๗ ๖ คำ เจรจา
(ขอด ตัว ทำ พิธ ของ วิชา หดอก ชาวโคราช ทั้ง กัด
ทั้ง นัน ถือ ได้ ชาว ว่า ลูก สาว พระยา นคร ราชดี มา
ด้วย นัก ก็ใช้ คนไป หา ตัว พระยา ออก มา หา พระ
ยา ชี ข้าง ออก มา)

ประเทศ ๑ (ลูก) พระยา ราช, ะดี มา,
ไม่ กล้า ชด แต่ ชิด ชัด, เกรง ขบถ, ดยด แดียง ชี
ข้าง พัง, นัง ม่อ ดย, คช ตแคง ดัน ปะทน แดง, กัน

ชนบุญ กว้าง

๓

ว่า, ด้วยนัยศ บโพนทนาย, รวยรตม, กรมการ จวน
จะผ่าน, ศาตาฟูบ, ให้หุบ กตต หยุตข้าง ยืน, ต้น
เดื่อถ้ำ, อุรา รทต คน ทง หมด, หดหวั, กตว้ถ้าน ข

๕. คำ เจริจา (คนไป บอก บุญ กว้าง แด พวก คว่า
ดาบ ว่า ออก มา ช้ หน้า เค็ก ศาตา ตวาด พระยา นคร
ราช ถ้มา ขวัญ หัน)

ตุ่มโปง ๑ (ลูก คู้) เจ้า เมืองโคราช,
ชยาด มนศ, ห่ง บ่น ขอด ดง ก็ ไซ้, ไป ไม่ รอด, ออก
ทุก ด้าน มัดก ตัก, อัก อัก, พยัก ความ ถอย ข้าง
หัน, ตัด ศถาน, ซาน เข้า เมือง ข ๒ คำ เจริต (ชนถ
เถย เรียก พรรค พวก บิวารได้ คาม กรู เข้า เมือง
ไม่ ใคร กต้า ชัด ขวาง)

เปิด ม่าน

(นัง เมือง) นกใน ศาตา กตางโคราช คัว ดกร
 มีภารโรง เชิด คน หั้น มา ล้อนเลียงเหะเหะ ประเดี้ยว
 พอกชมถันมาบังคัมให้ ชะเคยไปได้จับพระยานคร ราชดีมา
 แด กรรมกร มาได้ ค้าง กตัว

น่านใหญ่ ๑ (ลูกคู่) ดาว บุญ กว้าง, วาง
 อานาจ, ทวาดโผง (บุญ กว้าง) ทำโยกโคลง, ชู
 พระยา (บุญ กว้าง) ช่ายหน้าเหลือง, ถ้าไม่สู้, ยอมทู้,
 กูไม่เคื่อง ขยายกเยของ, พุดไป, ตามใจมิ่ง (พระยา
 ปกษา กรมการ) ยอม ฟ่า ยอม, พร้อม กัน, ไม่
 ชินสู้ ท่านเป็น ผู้, มี บุญญา, ช้า ชอ พัง (บุญ
 กว้าง) ถ้า มิ่ง ถ่อม, ยอม ฉนน, ย่า พรัน พริง แต่
 ต้อง เห็น, ใจ จัง, จะ เห็นจริง (พระยา) ทำยังเง,

บท บุญ กว้าง

๕

โปรดให้, ข้า ทราบ ชัด ใจ ปลัด, ใจ ชุน คณ, อย่า
นั่ง นิ่ง ใจ ชุน พล, ชุน วง ด้วย, ช่วย ทั้ง ดึง ไม่
ทราบ สิ่ง, ท่าน ประสงค์, กิ่งไป (บุญ กว้าง) กู
ได้ ช่าง, ดูก สาว นิ่ง, ด้วย ถึง ที่ แม่น ภาค, ดึง ว่า,
อย่า โถด ส่ง ตัว ดูก, สาว มา, ข้า ทำไม ฤา ไม่ให้
ตอบ สี่, อย่า เร รวน ๗ คำ เจรจา (พระยา
ปลุกษา กัน แล้ว ตอบว่า บุตร ได้ นั้น จะ แต่ง งาน
กับ บุตร ปลัด ๆ ก็ ชัด ว่า แล้ว แต่ เจ้า คุณ ตก ลง พระ
ยา ผัด หา ฤา คุณ หญิง บุญ กว้าง ให้ ตาม มา แด
ชู้ใหญ่ คุณ หญิง ร้อง ให้ อ่อน วอน มัน ไม่ ยอม
ชู้ว่าไม่ให้ จะ ขำ เลีย ก็ จำใจ ยอม)

ขวัญ อ่อน

๑

(ดูก)

พยาโคราช,

พัง ทวาด, ขยาด ยิ่ง

ยาย คุณ หญิง, ยอม รบ,

กราม เบย น บวน

ปลัด กถ, ตัว ตาย, คดา ย ลำ นวด

๖ หนึ่ง เมือง

ต้น ขนวน, ไหว้ ปดก, เป็น ตกตง ๓ ๒ คำ เจริญ

(ตัว พระยา ถูก ยึดไว้ ได้ คุณ หนึ่งไป พา บุญดี บุตร
มาให้ อ้าย ขบถได้ เจ้า เมือง กรมการ กลับไป ถูก
สาว จะไป ก็ ขู่ ถ้าไป จะฆ่า พ่อ แม่ ต่าง กตัญญู ก็ กลับ
ไป หมด อ้าย ขบถได้ คน เข้าไป เกยว พาด)

มอญ แปลง ๑ (ถูก คู่) ตั้ง ตำร คุณ, บุญ
ดี, โค้ก ก้อง เห็น ขบถ, ขยด ย่อง, ร้อง เตี้ย หดง
เจ้า ยอม ตาย, มิ ยอม ขาย, เตี้ย ตาย วงษ์ ทั้ง จิตร งาม,
เด่น หั้ หมาย, นาย ทอง พุด จะ วิวาท, เตือน น้า, ต้อง
รา รัก มิ ขอ หัก, เห ขาด, ถวดดี สัญญ พัง ปาก
คู, พุด จา, ยิง อากูท โอย ขาดูร, ดุ เดือด, ไม่
เหือด เคย ๓ ๔ คำ เจริญ (ขบถ เกยว เจ้า ก็
เขา แคว้ ร้อง ให้)

โถม นอก ๑ (บุญ กว้าง) พ่อ ก็ ให้ แม่ ก็

บท บุญ กว้าง ๗

ให้, ควโย ขัด อย่า ตั้ง ตั้ง, สบง สบด, หัดเฉย ๆ แม่
ได้ผัว, เช่น คว, ข่า ชมเชย ยังจะ เคย, ละ ฤา นี้,
ผู้ บุญ ถูก ปลด, ฤา จะ สด, ลาว ลว ผิง แค่น
จะ หึง, เกิน หน้า, ทำ ว่า วุ่น บุญ บุญ กว้าง, สว่าง
ทำ, คอก คำ จู จะได้ ชุ่น, ออก ชุ่น, ใน คน น (บุญ
ดี) แก อย่า หมาย, ข่า ตู คาย, ไม่ ขาย โคตร ขาย ชว
โหด, รวม รัก, เตี้ย คัด คว แก คน ดี, มี บุญญา
วิชา ดี คบ คน มี, คู่ มั่น, มั่น โสम्म (บุญ กว้าง)
ก็ รัก นิ หว่า, มีโย ว่า, ข่า จะ ปล้า อย่า อม พะ นัม,
ส่อน สัก, เหมะ หมัก หมม (บุญ ดี) ไร่ เวทนา,
หน้า หึง, อย่า ชิง ชม ขาย นิยม, คู่ มั่น, ของ ฉิน
มี (บุญ กว้าง) ไม่ เวท ไม่ แว, มีโย แผล, เตี้ย
กวัด กวัด ทำ นอก วัด, ชิ่ง จวน, หาคว ที่ ดัก ถั่ว
นำ, อย่า ฌอ้น, ไป นอก ที่ ชื่น พิ ริ, พิโร เกอะ หะ,

๘ หนึ่งเมือง

จะเจ็บตัว (บุญดี) ตายก็ตาย, ร้ายดี, ก็ที่หนึ่ง
ถ่มทิ้งย่น, ขนทอง, มั่งเป็นผี ถึงมืดพรว้า, ถ้ำตรา
ดู, หลุดไม่มี คอยดูผี, มือกู, จะสู้มึง ๗ ๑๒ คำ
เจรจา (บุญกว้างกินเหต้ามะ เข้าไปอ้อแอ้เจ้า
ก็ผดักถ่ม มันจะปล้ำปลุกก็ส่งสาร ชู่ว่าจะ
จะทำวิชาเล่นหี เจ้าก็ไม่เชื่อ ชู่แปลตอบก็แฉ้ว
ลงจนใจ)

ดาวเจ้าชู ๑ (บุญกว้าง) ชาติผู้หญิง,
หยิ่งมารยา, อีทาน ทั้งไว้ท, ตักว่าปล้ำ, ทำผิง
ผิง ไปไหนเสีย, คงเป็นเมีย, ได้เคยคดถึง รบค้น
หนึ่ง, ถองค้น, ด่วนหนโย ๗ ๒ คำ เจรจา (เรียก
ชาวโคราชเซตยผู้หญิง ๒ คน มามอบให้คุมคุณบุญดีไว้)

ถ่องน่านเด็ก ๑ (ถูกคู่) ข้ายดาวคว่ำ,
หง่าเหต้ามะ, เมาง้อกแก็ก เติ่นอ้อกแอ้, ขวดไอ้, โว

ชนบทบุญกว้าง

๕

เสียใหญ่ ก้าวตบ ตับ, ขยับ ย่อง, เข้า ห้องใน หวด
อาไถย, เหลี่ยมมอง, คนอง นึก ๗ ๒ คำ เต็มอ (นาง
สองคน ปลอบ ว่า ก้าวเขาให้ยอมเสีย ดี ๆ ๆ กว่า เจ้า
ก็ไม่ ตอบเลย หาวนอน ๆ กลับ)

ละส้ม ๑ (บุญ ดี) เกิด เป็น คน, มี จน,
เป็น คน แล้ว เหมือน มณ, มี แวด, แก้ว ผลึก ดังวน
แวมวชิรา, จิตรจาวัก มี คอว์ฝึก, ตามก, หมก
เถนโคถน ไอ้ทองพุท, พี่ จะ ญ, สวดดี ฤา ควร
จะ คอ, ดึง น่อง, ดองแผ่นโผน ช่วย น่อง หัน, ดัน ดัน,
พัน อ้ายโจร พี่ จะ โยน, น่อง ญิง, ทังฤาไร ๗
๒ คำ โอต เจรจา (ครว้ ครวญ นาง ผู้กำกับ ตน ก็ ปลอบ
ปลุก กันโทษ กัน ว่า หลับ ไป กำชับ ผู้ชาย ช้าง นอก
เด มา ผลัด เหว กัน แต่ ก็ หลับ ทั้ง คู่)

เมาใบไม้ ๑ (บุญ ดี) จะ คิด หัน, เหลือ ที่,

๓๐ นังเมือง
บุญ คึดคิด ไม่แจ้งจิตร์, ถูทาง, ไป ช่างไหน พวก
ทโมน, โจรวรวัจ, ทำ ยังไร เหมือน คก หนอง, กอง
ไฟ, ไภยรอบ ตัว ๗ ๒ คำ โอด เชิด ฉิ่ง
(นาย ทองพล ย่อง เข้ามา แอบ ฟัง)

 พันธุ์ฝรั่ง ๑ (บุญ คึด) แม่น รอดได้, ก็ จะขอ,
รอด ชีวิต ยังมี คึด, ซ้ำ กาย, เสีย ดาย หัว แม่น
พี่ พุด, สัญ สัญ, เพราะ ฤทธิ กัด อ้าย ซาคี หัว,
ปลุก ปล่า, ก็ จำ ดาย ๗ ๒ คำ โอด เจรจา (ทอง
พุด ผนวก กอด เจ้า ตกใจ สดุ้ง พอรู ก็ ดีใจ ทอง
พุด บอก ว่า จะ พา หนี ไป ดง พระยา ไผ่ ลง ไป ศรีอยุธยา เจ้า
ก็ ปลงใจ)

 ตาม เสว้า ๑ (บุญ คึด) น้อง นก พี่, หนี ตัว,
กัด หัว ชีวิต หนี ได้ คึด, แก่ แค่น, แทน ด่ หาย (ทอง
พุด) ใคร จะ กัด, ตัว พี่, น ก็ ซาช แม่น บุญ คึด, น

ชนบท บุญ กว้าง

๑๓

ก็ ค่าย, กับ ชีวิต คง คิดช่วย, ถึงพี่ ม้วย, ไม่ รยอ
กตัญญู แต่ พ่อ, แม่ ตัว, จะ พึงคิด จึง รือ รอ, พอ กลาง
คืน, ยัง ยืน คิด จะ ขอ คิด, ตาม นั้ง, ไม่ หยอของใคร
(บุญ ดี) คน ถ่อม วง, หลงไหล, ยัง ใจ พี่ จึง ได้
รู้, ตอบ ท่อง, มา ถึง ได้ (ทอง พด) มัน เที่ยง เหล้า,
เมา นอน, เหมื่อน ท่อนไม้ เหลือ แด่ ไฟ, ไร่ งาม, ชุ่ม
กัน ขา (บุญ ดี) มา รือ ไป, เกิด โกล, พุด ใจ พี่
ฉวย อัน, ต้น เกิด, จะ เกิด ไร่ (ทอง พด) จริง
ของ นั้ง, ไป เกิด ย่อง, ตาม พี่ มา พอ เยี่ยม บ้า,
ก็ พอ ต่าง, ต่าง กัน ข ๘ คำ เพลง ดัง (พา หัน
นางสองคนต้นแต่ หลงดวง จน ออกไป ชื่น นอก คน นั้ง
ยาม ร้อง เหวะ เหวะ กรวย กรวย ชื่น บาง คน ตกใจ ถูก ชื่น
ไป ปลุก บุญ กว้าง ๆ จัว เจีย ถิ่น กอด พอ พรหม
พวก เข้า มา บอก จึง รือ ว่า บุญ ดี หัน โกรธ ตั้ง ให้ เอา

๑๒ หนึ่ง เมือง
ชี้หญิง ทั้ง สองไป หน้า แดให้พรวค พวกคุมเชลย
ไปติดตาม)

คำปาง ๑ (ตกคู่) ลาว ขบถ, ลูกต๋น, เชื้อ
บุญครู ร้องเรียกผู้, คนอื่น, ทิ้งถัน ลาบุญกว้าง,
ควางคำรณ, ละคน ญกรรจ์ รับพาต๋น, คันควา, ตาม
หาตัว ข ๒ คำ เช็ดฉั่งแล้วลงกลอง (คนใน เมือง
ไม่พบ มาบอก เอาตัวพระยานครราชดีมา คุณ
หญิงปลัด แกรมการ มาต่างกลว แดบอกตาม
ลัษยว่า นายทอง พูล คุ่มนักร หายไป บุญกว้าง คาค
ว่าเข้าป่าให้ไป ตาม แดให้คุม ปลัดไป ด้วย นอก
นั้นจะเอาไว้เกรงจะ ถูก ถ้างปล่อยกต๊นต่าง ร้องให้)
บัตม่าน

จบถ บุญถ้าง

๑๓

ชุดที่ ๓

(เคียง คน บัง อาจ) ฉาก ป่า ค่ำคร ม่นาย

ทอง พุด แด นาง บุญดี พา กัน มา คน ครี ทำ หยอย
ไม้ นวม หญิง เหนอย ชาย ปลอบ

สรว้อยเพดงรับ คนครี ๑ (บุญดี) ไหน เหนอย อ่อน,
อด นอน, อด กิน ด้วย ไหน จะ บ่วย, ปลอด ทำว, ร้าว ถึง หัก
ไหน ช้าม ดง, พระ ยาไฟ, ใจ ระรว ไหน จะ กัด, เลื่อ
ด้ห, หมั แด ช้าง อีก เตือน หนึ่ง, ไหน จะ ถึง, อยุทธยา
เกรง พิ นัง, ล่อง ชั่ว, ทัง ป่า ชั่วว แหม่ ชั่วว, แต่ พิ
จริต, ชัน จิตร พดาง นัฏา ทาง, ชันยาว, นัง หนาวใจ
(ทอง พุด) พิ ช่ม นัง, เกิด อย่าต้อง, ย่องเหยียบดิน
(บุญดี) ชันเขาชัน, โชดสูง, จุง ก็ได้ (ทอง พุด) บ้าน
เลขพี, ดี หนอย, ไม่ ค่อยไกล คง อาไศรย, พัง อาหาร,

๓๔ เคื่อง คน มั่ง อาก
ทาน ชั่วคิต (บุญดี) เขาจะให้, ฤๅเขาได้, คำประกาศ
เขา คง หวาด, อาสาอุ้ม, หาเขาผิด (ทองพูล) นี่ก็
กรรม, ทำอย่างไร, เหมือนใช้พิศ เรา หิว น้, เรา จักคิด, ใน
รา ๗ ๘ คำ เจริญ (เข้าไป ขอ อาไศรย แล ขอ
อาหาร ชาว คงไม่ ให้ แล ได้ ให้ ไป เสีย กตัญญู ร้าย)

ดวง พระธาตุ คดี ๑ (ทองพูล) จน จิตต์ แล, แก้ว ตา,
มา เกิด น้, เรา ค้อง ดอง, เซซัง, ไป ข้าง หน้า (บุญดี)
ขอ น้ ถ้วย, กตัญญู, ได้ เมตตา แล จะ ถา, รันไป,
มิให้ เคื่อง ๗ ๘ คำ เจริญ (เจ้าของ บ้าน ให้ แล
ได้)

แขก ดพ มูรี ๑ (ลูก คู้) หน้ มพุง, จง ตำว,
ค้อย ก้าว ย่อง บาท บวม ๑, พ พอง, หนอง น้ เหลือง
ถึง เจ้า มอบ, หอบ ตะห้อย, คอย ชำ เลือง ดรม ตาเยอง,
ยม ยน, พอ ชนใจ ๗ ๘ คำ โอ้ ร้าย (เข้าโรง) เจริญ

ชนบท บุญกว้าง

๑๕

(อ้ายเถย ผัว เมีย ปลูกชา กันว่าจะไป เอา ดิน บน ความ
ชอบเมียได้ ผัว ตักต รอยไป ตาม พบ ที่ ถัดบ หลับ
กลับ นามอก เมียได้ ผัวไป บอกเขา)

ได้ ความ ๑ (ลูก คู่) อ้ายเถย ไพร่, ใจ พาด,
ดิน คาน โดก มุ่งตะโอบ, เชื้อ เมีย, เสี้ยไม้ได้ ย่อม
ห้อย น้า, คั่ว หอก, เคย ออกไพร่ ดุ่มๆไป, โค ราช, คาค
จะ รวย ๒ ๒ คำเชิด (เมียคอดดู ผัวไป พาพวก
ตาม ทั้ง ปลัด ด้วย ออก มา ผ่าน เรือน อีเมียเถย ว่า
คน หนึ่ง ยัง อยู่ ก็ นำเขาไป เข้าโรง ธรรม วังให้ ตัว
หนุ่ม เชนมา)

เก็บ หัว แหวน (ลูก คู่) ไช้ ฮาดูว, ทอง พด
ประ คอง, น้อง บุญ ดี เสรี ทั่ว, หมอง รูป, ชูบ เสี้ย
ด้วย ตัว ดันฮาย, ซาย ดัน เชน, เติบ รทวย มา ถึง
ห้วย, เห็น ร่ม, พนมกรรม (ทอง พด) หยด หน้อย ฤๅ, มือ

๒๐ พ.ย. ๒๕๒๑

เพ็ญ, ละเหย นก

เคื่อง คน มัง อาจ

(ชน ด)

ดี้ แดว พัก, เกิด อย่าง

ไร, จิคร ใจ ขมิ (ทอง พด) เพราะ หาว นอน, อ่อน

อุรา, จัง พาชิม (ดง นัง วิค หน้า, ลูก คู้) นัง ชิม

จิม, ง่วง ล่มอง, ทั้ง ล่องนอน ๕ คำ ครอบนอน แดว

เชิด (พดก ตาม ออก คน นำ ชี เขา ครุ เข้า จับ ทบ

คุด คับ มัดไป แต่ หึง นน กุม ไว้ ช่วย แก ไข สดบ จน

พน แดว ต้อง ทำนเปด หาม)

ตะ นาว ๑ (ลูก คู้) โอ้ หนุม ล้วย, ระทวย

แด, ชะ แก่ นื่อง หน้า ตา นอง, อนาถใจ, เขาได้ ค้อน จะ

ใคร่ เเดิน, พระเ็น ดัม, ระทม ล้อทอน บุญ ดี ช้อน, ทรวง

เดี่ยว, เหลียวตระดาน ทำนปลัด, โทรมะนัค, อัด ล้ออื่น ด้วย

ฤทธิ ค่น, ถลัว ตาย, ละตาย หาญ เขา เห็น ล้น, เวียว

แรง, ไร่ แกดงพาด หัว ลง ยาน, เปด หาม, ตาม กัน มา ๗

๕ คำ โอ้ ดาว